

Şehitlik Olgusunun Arkeolojik Bir Analizi

Fatmanur Dikmen

 <https://orcid.org/0000-0001-9399-8831> | fatmanur.ilhan@beun.edu.tr
Arş. Gör., Bülent Ecevit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı,
Zonguldak, Türkiye

Kemal Ataman

 <https://orcid.org/0000-0001-5107-8367> | kemal.ataman@marmara.edu.tr
Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, İstanbul,
Türkiye

Öz

Şehitlik kavramı günümüzde pek çok farklı durumda başvurulmuş, üzerine söz söylenen, tartışma konusu olan bir olgu haline gelmiştir. Medyada “vatan şehidi,” “demokrasi şehidi,” “devrim şehidi,” “yangın şehidi,” “futbol şehidi” gibi her yeni durumda bir yenisi eklenen farklı şehitlik nitelendirmeleri ile karşılaşmaktadır. Öte yandan bilimsel çalışmalarda şehitlik kavramı üzerinden bir araştırma yapıldığında bilhassa Batı literatüründe şehitliğin cihatla ilişkili olarak terör ve intihar eylemleri bağlamında ele alındığı görülmektedir. Bu nedenle şehitlik olgusunun ilk ortaya çıkış bağlamının, “şehîd” kelimesinin bugünkü manalarını kazanma sürecinin ortaya çıkarılması mevzu bahis kullanım alanlarını ve şehitlikle ilgili güncel tartışmaları anlamaya ışık tutması açısından önem arz etmektedir. İlgili literatürde şehitlik olgusunun kökeni ile ilgili bir inceleme yapıldığında, kavramın İngilizce literatürdeki karşılığı olan “martyrdom” kelimesinin kökeni ve bugünkü manayı kazanma süreci hakkında kesin ve detaylı bilgilere ulaşmak mümkün iken İslamî şehitlik olgusu hakkında bir muğlaklık söz konusudur. Bu durumun iki açıklaması olabileceği düşünülmektedir: İlki, Batı literatüründeki çalışmalarda şehitliğin kökeni ile ilgili, şehitlik olgusunun Grek-Helen ve Yahudi-Hıristiyan geleneğinden ödünç alındığı, “şehîd” teriminin de Latin dillerindeki karşılığı olan “martus”tan tercüme edildiği iddiasına dayanılmasıdır. İkincisi ise Türkçe literatürdeki ilgili çalışmalarda böyle bir köken araştırmasına hiç girilmeyerek “şehîd” kelimesinin sözlük anlamları ile şehitlikle ilgili âyet ve hadislerle yer verilmekle yetinilmesidir. Bu çalışmanın amacı, şehîd ve şehâdet kavramlarının anlam yörüngesinin açığa çıkarılması, zamanla yüklendikleri manâların tespit edilmesi ve kavramın kullanıldığı çağdaş durum ve vakalarla nasıl ilişkilendirilebileceğini analiz etmektir. Konunun tarihsel boyutuna özellikle dikkat ederek, ilgili literatürde karşımıza çıkan belirli olayları metinselliği içinde değerlendirip anlamlarını anlaşılır kılmayı amaçlayan betimleyici bir yöntem kullandık. Bu literatür, İslam tarihinin birincil kaynakları, Arap kültür ve toplumsal yapısını yansıtan Arap şiiri ile şehitlikle ilgili ayet ve hadisleri içermektedir. Batılı araştırmacıların ödünç alma iddialarının somut bir delile dayanmadığı; savaşmanın ve savaşta ölme idealinin İslamiyet öncesi Arap toplumunda da asil bir eylem olarak algılandığı; şehîd kelimesini oluşturan “ş-h-d” fiil kökünün Arap şiirlerinde “savaşa katılmak” manasında kullanılmakta olduğu; bugünkü manâda şehit kavramının ilk olarak Mûte Savaşı’nda şehit olanlara dair, Hassân

b. Sâbit'in şiirinde “müsteşhidîn” olarak kullanıldığı çalışmada ulaşılan temel sonuçlar olmuştur.

Anahtar Kelimeler

Din Sosyolojisi, Şehitlik, Şehâdet, Şehîd, Cihad.

Etik Beyan	Bu çalışma, 1. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan “Şehitlik Olgusunun Arkeolojik Bir Analizi” adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	20.08.2021
Kabul Tarihi	22.08.2021
Yayın Tarihi	29.08.2021
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sosyal ve Davranış Bilimleri, Sosyoloji ve Sosyal Bilimler
Araştırma Alanı	Bildiriler, Din Sosyolojisi
Sempozyum	:
Adı	1. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/45
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 28-29 Ağustos 2021
Sponsor	Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	11. Oturum - 29 Ağustos 2021 Pazar 20:30 - 21:30
Telif Hakkı	© 2021 Fatmanur Dikmen - Kemal Ataman. Yazarlar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Dikmen, Fatmanur - Ataman, Kemal. “Şehitlik Olgusunun Arkeolojik Bir Analizi”. 1. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu: Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. 149-152. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2021. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.8

A Critical Archeology of the Phenomenon of Martyrdom

Fatmanur Dikmen

 <https://orcid.org/0000-0001-9399-8831> | fatmanur.ilhan@beun.edu.tr
Res. Assist, Zonguldak Bülent Ecevit University, Faculty of Theology, Department of
Sociology of Religion, Zonguldak, Turkey

Kemal Ataman

 <https://orcid.org/0000-0001-5107-8367> | kemal.ataman@marmara.edu.tr
Prof. Dr., Marmara University, Faculty of Theology, Department of Sociology of Religion,
İstanbul, Türkiye

Abstract

The concept of martyrdom (shahāda) has been used, and discussed in various cases, and situations in the media, and academia today. Different definitions of martyrdom are encountered in the meantime, with a new addition almost in every new case such as “martyr of homeland,” “martyr of democracy,” “martyr of revolution,” “martyr of fire,” even “martyr of football.” However, when the literature, especially Western literature, on martyrdom is analyzed, it becomes clear that the concept is studied in the context of terrorism, and suicide attacks in relation to jihād. Therefore, it is essential to reveal the context in which the concept (shahīd) was coined, and the process through which it has gained its various current meanings to shed light on the usage areas mentioned above. However, when examining the origin of the phenomenon of martyrdom in the relevant literature, it is possible to have precise, and sufficient knowledge about the origin of the word “martyrdom”, and the trajectory of its current meaning. In contrast, the ambiguity about the origin of the phenomenon of Islamic martyrdom (shahāda) still obtains. There may be two explanations for this: First, the concept of martyrdom in Western literature was borrowed from the Greko-Roman, and Judeo-Christian traditions,, and the term “martyr” was translated from the Latin equivalent of “martus.” Second, similar research on the origin of the concept is wanting in Turkish/Islamic literature; scholars seem to have been content with only the lexical definitions of the word “shahīd”, and how it occurred in verses, and hadiths. The purpose of this presentation is to figure out the trajectory of the concepts (shahīd, and shahāda), and determine the meanings it has assumed over time, and to analyze how it can be related to contemporary situations, and cases in which the concept is used. Paying specific attention to the historical dimension of the subject matter, we used a descriptive method whose aim is to make intelligible the meaning of particular text-like events as they appeared in the literature. They include the primary sources of Islamic history, Arabic poetry reflecting the-then Arab culture, and social structure,, and verses, and hadiths about martyrdom. We conclude that Western scholars’ argument that Muslims borrowed the concept of martyrdom from other cultures is not based upon any concrete, and credible historical evidence because the ideal of fighting, and dying at wars was perceived as a noble act even in pre-Islamic Arab society; that the root of the verb “sh-h-d” forming the word martyr (shahīd) has been used in the sense of “joining the war” in

Arabic poetry,, and that the concept, as used today, was coined as “mustashhedin” by Hassan Ibn Thabit to honor those who died at the Battle of Mu’ta.

Keywords

Sociology of Religion, Martyrdom, Shahāda, Shahīd, Jihād.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “A Critical Archeology of the Phenomenon of Martyrdom” presented at the 1st Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2021-08-20
Accepted	2021-08-22
Published	2021-08-29
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Social and Behaviour Sciences, Sociology & Social Sciences
Research Area	Symposium Proceeding, Sociology of Religion
Conference	:
Title	The 1st Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/45
Location & Date	Online - August 28-29, 2021
Sponsor	Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 11 - August 29, 2021, Sunday 20:30 - 21:30
Copyright	© 2021 Fatmanur Dikmen - Kemal Ataman. The authors retain the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Dikmen, Fatmanur - Ataman, Kemal. “A Critical Archeology of the Phenomenon of Martyrdom”. The 1st Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts. <i>ed. Abdullah Demir</i> . 149-152. Ankara: Oku Okut Press, 2021. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.8